

1. Demografický vývoj

Plzeňský kraj je šestým nejméně obydleným krajem v rámci ČR

Přestože je Plzeňský kraj svojí rozlohou třetím největším krajem v ČR, lidnatostí zaostává. Počtem obyvatel 575,1 tisíc je šestým nejméně obydleným krajem dosahuje hustotu 76,1 obyvatel na 1 km². Z hlediska sídelní struktury je v Plzeňském kraji 501 obcí, 57 měst a 12 městysů. V samotném městě Plzni žije téměř třetina celé populace kraje (29,4 %).

Počet obyvatel mírně roste, zejména přírůstkem stěhování

Na konci roku 2014 žilo v Plzeňském kraji 575 123 obyvatel, z toho 50,5 % tvořily ženy. Ve srovnání s předchozím rokem došlo k mírnému nárůstu a to o 1 654 osob, tzn. o necelé tři desetiny procenta. Průměrné roční tempo růstu počtu obyvatel se pohybuje kolem 0,17 %. V průběhu posledního desetiletí byl výrazný **celkový přírůstek** zaznamenán v letech 2007 a především 2008, kdy v relativním vyjádření (tzn. v přepočtu na 1 000 obyvatel) dosáhl hodnoty 15,1 ‰, zejména vlivem přírůstkem stěhování (14,0 ‰). V následujících letech došlo k výraznému poklesu s následným oživením v letech 2011 až 2014.

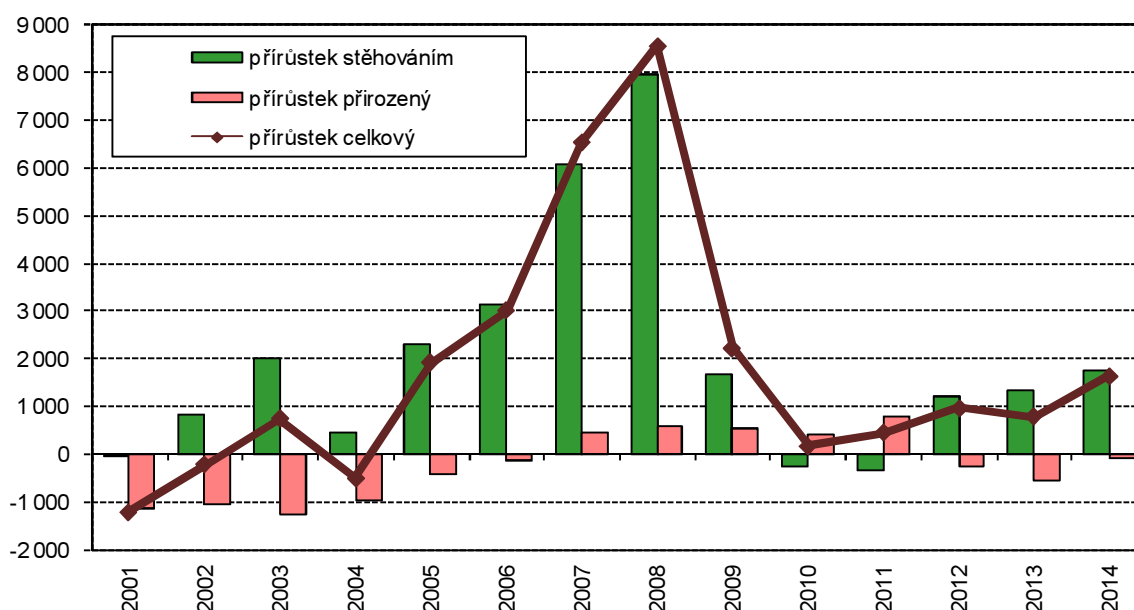
Počet obyvatel vzrostl nejvíce v okrese Plzeň-město, a to zejména vlivem stěhování

Na celkovém přírůtku se nejvíce podílely okresy Plzeň-město (1 168 osob) a Plzeň-sever (349 osob). V regionu byly tyto přírůstky částečně kompenzovány úbytkem obyvatelstva v okrese Klatovy a to ve výši 197 osob.

V sedmi krajích České republiky včetně Plzeňského kraje se počet obyvatel zvýšil

Plzeňský kraj byl jedním ze sedmi krajů ČR, kde se meziročně počet obyvatel zvýšil. Nejvyšší nárůst zaznamenaly kraje Středočeský a HI. město Praha (cca 1 %) a to zejména vlivem stěhování. Naopak nejvyšší pokles vykazuje kraj Karlovarský a Moravskoslezský (-0,3 %), kde důvodem snížení počtu obyvatel je též stěhování.

Graf č. 1 Přirozený přírůstek a přírůstek stěhování v kraji v letech 2001 až 2014

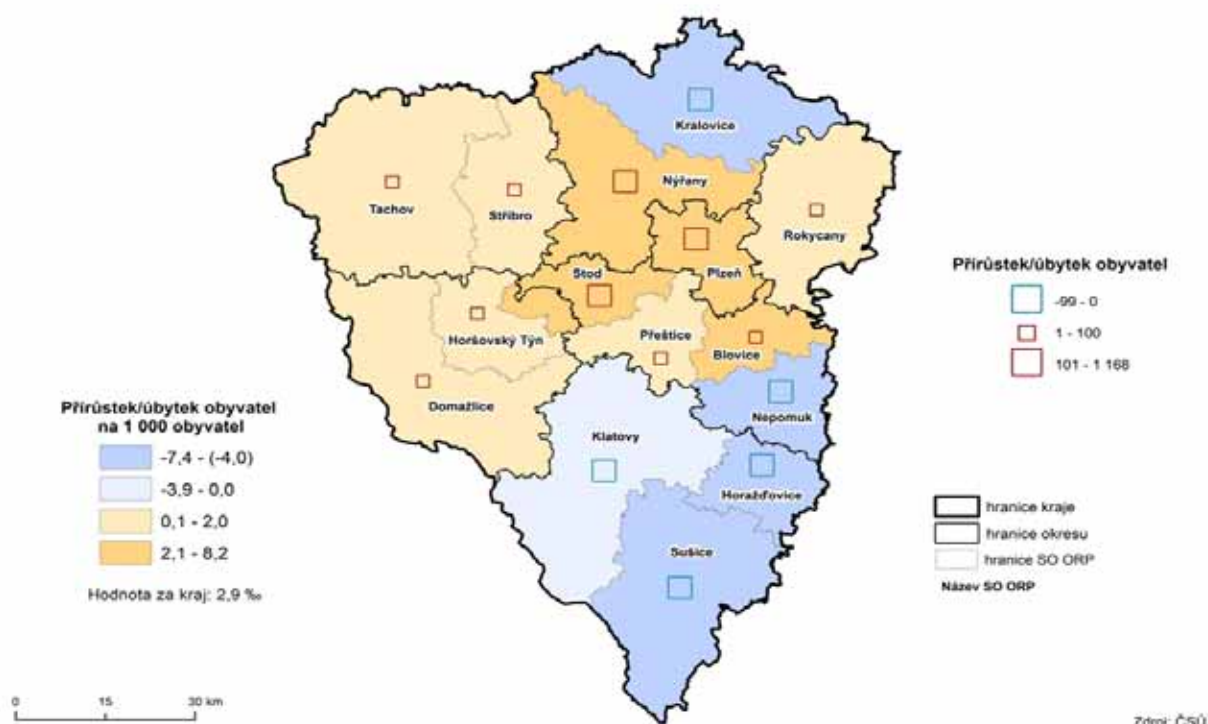
Migrační přírůstek kompenzuje svým nárůstem snížení přirozené měny

Přirozený přírůstek vyjádřený rozdílem počtu narozených dětí a celkovým počtem zemřelých za stejné období dosáhl v roce 2014 hodnoty -87 osob, což znamená převahu zemřelých nad živě narozenými. Přestože se záporná hodnota tohoto ukazatele vyskytuje již od roku 2011, dosahovala hodnoty řádově ve stovkách, nyní klesla již pod stovku. V přepočtu na 1 000 obyvatel dosahuje přirozený přírůstek hodnoty -0,2 ‰ a řadí tak Plzeňský kraj na šesté nejnižší místo v ČR.

Ve vývoji migračního přírůstku se projevuje od roku 2011 rostoucí trend

V roce 2014 byl **migrační přírůstek** proti roku 2011 více než dvakrát vyšší, zejména vlivem značného nárůstu přírůstku stěhování s cizinou. Během roku 2014 se do Plzeňského regionu přistěhovalo 5 365 osob, z toho 1 906 ze zahraničí, tj. 35,5 % z přistěhovalých celkem. Z kraje se vystěhovalo 3 624 osob, z toho 809 (22,3 %) do zahraničí. Vnitřní migrací přibylo do Plzeňského regionu 644 osob a zahraničním stěhováním 1 097 osob.

Pohyb obyvatel ve správních obvodech obcí s rozšířenou působností Plzeňského kraje v roce 2014

Plzeňský kraj má čtvrtý nejvyšší podíl cizinců (bez azylantů) na obyvatelstvu v ČR

V roce 2014 žilo na území Plzeňského kraje 25 958 **cizinců** (bez azylantů), tj. 4,5 % z celkového počtu obyvatel v regionu. Z celkového počtu cizinců v České republice tvoří skupina cizích státních příslušníků v Plzeňském kraji 5,8 %. Z hlediska státního občanství značnou část cizinců v kraji tvoří Slováci (cca jednu čtvrtinu), dále státní příslušníci Ukrajiny a Vietnamu (více jak jednu pětinu). Téměř polovina cizinců žije na území okresu Plzeň-město (49,4 %). Další zvýšený počet cizích státních příslušníků lze zaznamenat v příhraničních okresech Plzeňského kraje a to v Domažlicích, Klatovech a Tachově. Jedná se zejména o cizince vietnamské národnosti. Přestože se podíl na obyvatelstvu celkem mírně zvýšil, Plzeňský kraj v celorepublikovém srovnání nadále obhájí svoji čtvrtou pozici.

Vývojový trend relativního ukazatele porodnosti má proměnlivý charakter

Během roku 2014 se v Plzeňském regionu **živě narodilo** 5 674 dětí. Ve srovnání s předchozím rokem to znamená zvýšení o 164 osob, tj. o 3,0 %. Proměnlivost vývojového trendu nejlépe dokazuje relativní ukazatel **porodnosti** (což představuje přepočtený počet živě narozených dětí na 1 000 obyvatel středního stavu), který dosáhl v roce 2014 hodnoty 9,9 ‰. V rámci ČR se tato hodnota pohybuje o 0,6 procentního bodu pod republikovým průměrem (10,4 ‰). Příčiny proměnlivosti ukazatele porodnosti je třeba hledat v analytickém pohledu na počet živě narozených dětí v porovnání s odpovídajícím počtem žen v reprodukčním věku. Reprodukční chování žen se v mnoha případech výrazně mění. Průměrný věk matky při narození dítěte se zvýšil od roku 2005 do roku 2014 o 1,8 let tedy na 30,3 let. Z retrospektivního analytického pohledu je patrný značný posun ve věkových kategoriích matek. Zatímco v roce 2005 ženy ve věkové skupině 25 až 29 let porodily 43,4 % dětí z celkového počtu živě narozených, v roce 2014 je tento podíl nižší a to o 12,3 procentního bodu. Opačné výsledky však zaznamenávají vyšší věkové skupiny. Ve srovnání s rokem 2005 dochází v roce 2014 k nárůstu živě narozených dětí matkám ve věkové kategorii 30 až 34 let (o 26,1 %), 35 až 39 let (o 149,7 %) a ve věku matek nad 40 let (o 137,9 %). Tato realita jenom potvrzuje současný trend ve společnosti a to odkládání mateřství do pozdějšího věku z důvodů zajištění optimálních finančních a existenčních podmínek. Z živě narozených dětí v roce 2014 v Plzeňském regionu bylo 48,4 % prvorozených, 37,6 % druhorozených, 9,9 % se narodilo jako třetí v pořadí a 4,1 % dětí bylo v pořadí čtvrté a další. Průměrný věk matky při narození prvního dítěte se zvýšil od roku 2005 o 1,8 let na 28,6 let. V retrospektivním pohledu klesá počet narozených dvojčat, od roku 2005 se snížil o 51 porodů, tj. o 38,1 %. Pokles byl zaznamenán i při srovnání s rokem 2013, počet porodů klesl v roce 2014 o 11,7 %.

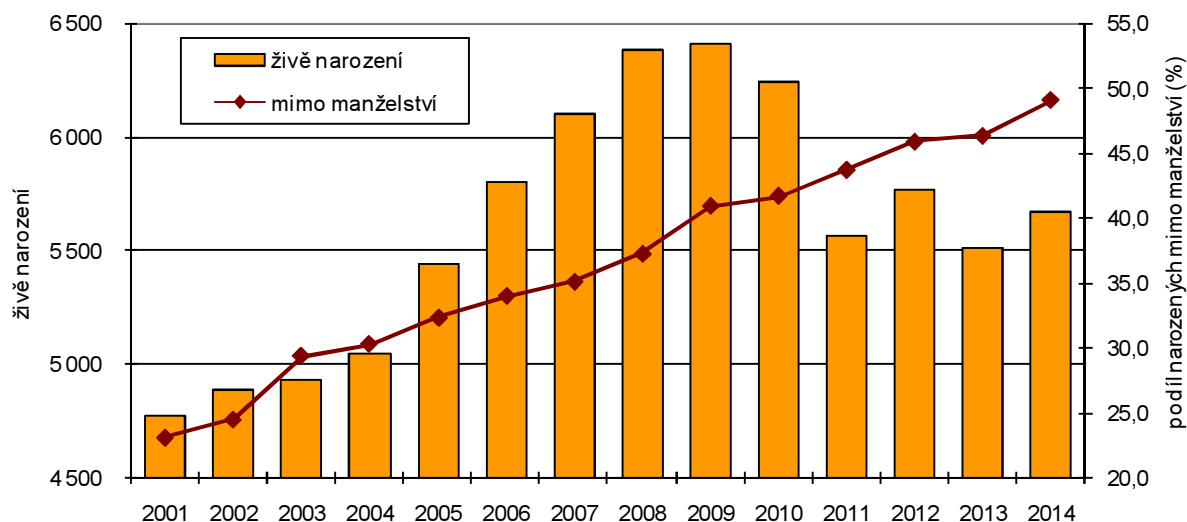
Také ukazatel úhrnné plodnosti má proměnlivý vývoj

Úhrnná plodnost, vyjádřená počtem živě narozených dětí v přepočtu na jednu ženu v reprodukčním věku 15 až 49 let, za posledních pět let zaznamenala proměnlivý vývoj. V roce 2014 dosáhla v Plzeňském kraji hodnoty 1,472, což znamená zvýšení proti předcházejícímu roku o 4,8 %. V mezikrajském srovnání má Plzeňský region čtvrtou nejnižší hodnotu v rámci ČR.

Počet živě narozených dětí mimo manželství stále stoupá

V roce 2014 se v Plzeňském kraji narodilo **mimo manželství** 2 786 dětí. Jedná se o nejvyšší počet dětí za poslední desetiletí, který tvoří v regionu téměř polovinu živě narozených dětí celkem. V předcházejícím roce 2013 byl podíl živě narozených dětí mimo manželství na celkovém počtu živě narozených o 2,7 procentního bodu nižší. Hodnota ukazatele 49,1 % pro rok 2014 leží o 2,4 procentního bodu nad republikovým průměrem a řadí tak Plzeňský kraj na páté nejvyšší místo v ČR.

Graf č. 2 Živě narození a podíl narozených mimo manželství v kraji v letech 2001 až 2014

Míra potratovosti ve srovnání s předchozím rokem stagnuje

Míra potratovosti definovaná jako počet potratů na 1 000 obyvatel středního stavu klesá. Zatímco v roce 2009 dosahovala výše 4,3 ‰, v roce 2014 jen 4,0 ‰. Především díky poklesu počtu umělých přerušení těhotenství (dále jen UPT), dochází i k poklesu ukazatele potratovosti (za posledních deset let o 0,6 procentních bodů), v meziročním srovnání však stagnuje. Z celkového počtu potratů (2 312) připadlo v roce 2014 na potraty samovolné 43,0 %. Jednou z možných příčin vysokého zastoupení samovolných potratů v celkovém počtu může být i posun mateřství do pozdějších let a s tím související možné zdravotní komplikace. Proměnlivé hodnoty zaznamenal vývoj **indexu potratovosti** vyjádřený poměrem počtu potratů celkem na 100 narozených dětí. Zatímco v roce 2005 dosahoval index potratovosti hodnoty 46,8, v roce 2014 již pouze 40,7. Ve srovnání s předcházejícím rokem index potratovosti klesl a to o 1,3 %. Nejčastěji docházelo k potratům ve věkové skupině 30 až 39 let a u svobodných žen. Z více jak jedné pětiny docházelo k UPT ze zdravotních důvodů. Plzeňský kraj má v celorepublikovém srovnání třetí nejvyšší hodnoty míry potratovosti a indexu potratovosti. Úhrnná potratovost se proti roku 2013 zvýšila o 3,5 %.

Úmrtnost po vzestupu v roce 2013 klesá

Úmrtnost vyjádřená v přepočtu zemřelých na 1 000 obyvatel středního stavu v roce 2014 klesá. V Plzeňském kraji v roce 2014 zemřelo 5 761 osob. V porovnání s předchozím rokem to bylo o 300 osob méně. Častější výskyt úmrtí u mužů než u žen je odrazem věkové struktury. Ženy se v porovnání s muži dožívají vyššího věku, a proto jich více umírá ve vyšších věkových ročnících. Zatímco v roce 2013 zemřelo ve věkové skupině 15 až 64 let 25,3 % mužů, žen v této kategorii zemřelo méně, a to pouze 11,2 %. Ve věkové skupině nad 65 let zemřelo 74,4 % mužů a 88,6 % žen. Pravděpodobnou příčinou úmrtí zejména mladších ročníků mužů je jejich poměrně rizikovější způsob života. Více mužů v porovnání s ženami také končí tragickou smrtí.

Naděje dožití se neustále zvyšuje

Příznivý trend v Plzeňském kraji zaznamenává ukazatel **naděje dožití při narození**, který vyjadřuje, kolik let má naději prožít osoba právě narozená za současných podmínek úmrtnosti (také střední délka života). Naděje dožití při narození se za posledních deset let zvýšila u mužů o 3,05 let (na 75,96 let)

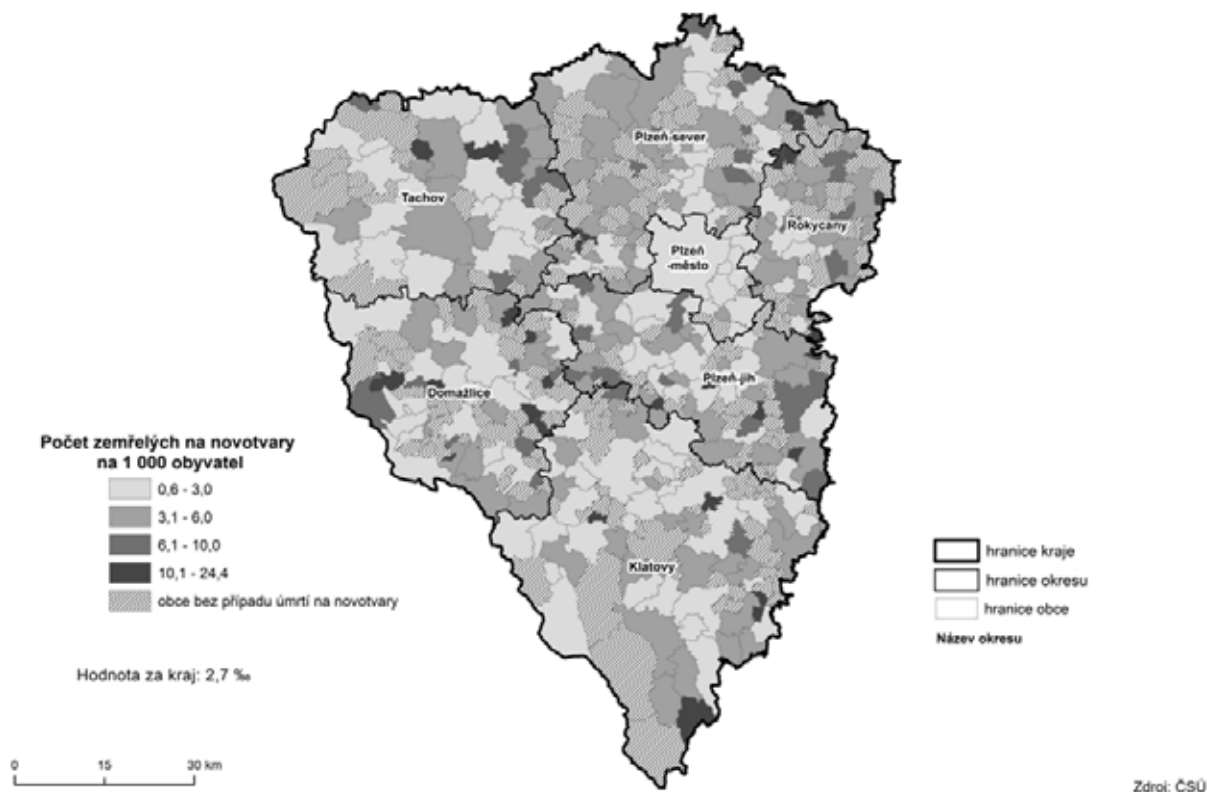

a u žen o 2,38 let (na 81,29 let). Srovnáme-li naději dožití při narození s výsledky za celou ČR, překračuje ukazatel za kraj hodnotu u mužů o 0,17 let a u žen naopak nedosahuje republikové hodnoty o 0,40 let. V rámci České republiky Plzeňský kraj v ukazateli naděje dožití při narození zaujímá u mužů šesté nejvyšší místo a u žen desáté nejvyšší. Rostoucí trend zaznamenal i ukazatel **naděje dožití ve věku 65 let**. U mužů hodnota vzrostla za uplynulých deset let o 1,60 let a u žen o 1,87 let.

Příčinami úmrtí jsou nejčastěji nemoci oběhové soustavy a zhoubné novotvary

Nejčastější příčinou úmrtí jsou uváděny **nemoci oběhového systému** (infarkt myokardu, ischemická choroba, cévní poruchy mozku apod.) a **zhoubné novotvary**. Téměř u poloviny úmrtí v kraji byly příčinou nemoci oběhové soustavy, u více jak jedné čtvrtiny zhoubné novotvary. Na nemoci oběhové soustavy umíraly častěji ženy než muži. U úmrtí, kde příčinou byly zhoubné novotvary, je situace opačná. Ve srovnání s předcházejícím rokem ukazatel příčin úmrtí na zhoubné novotvary téměř stagnoval (nárůst o 0,3 %), naopak ukazatel příčin úmrtí na nemoci oběhové soustavy výrazně klesl a to o 12,8 %. Jednou ze sledovaných příčin úmrtí jsou **sebevraždy**. V retrospektivním pohledu mají dosti proměnlivý vývoj. K nejvyššímu počtu sebevražd došlo v Plzeňském kraji v roce 2006 a následně nyní v roce 2014 (90 sebevražd) a naopak nejnižší počet byl zaznamenán v roce 2011 (61 sebevražd). Z genderových statistik je patrné, že větší množství sebevražd s následkem smrti páchají muži. V roce 2014 spáchalo v regionu sebevraždu s následkem smrti 90 osob, v tom 80 % mužů a 20 % žen. Ve srovnání s rokem 2013 stoupl celkový počet sebevražd o 25 %, z toho u mužů o 41,2 %, u žen naopak klesl o 14,3 %.

Úmrtnost na novotvary v obcích Plzeňského kraje v roce 2014

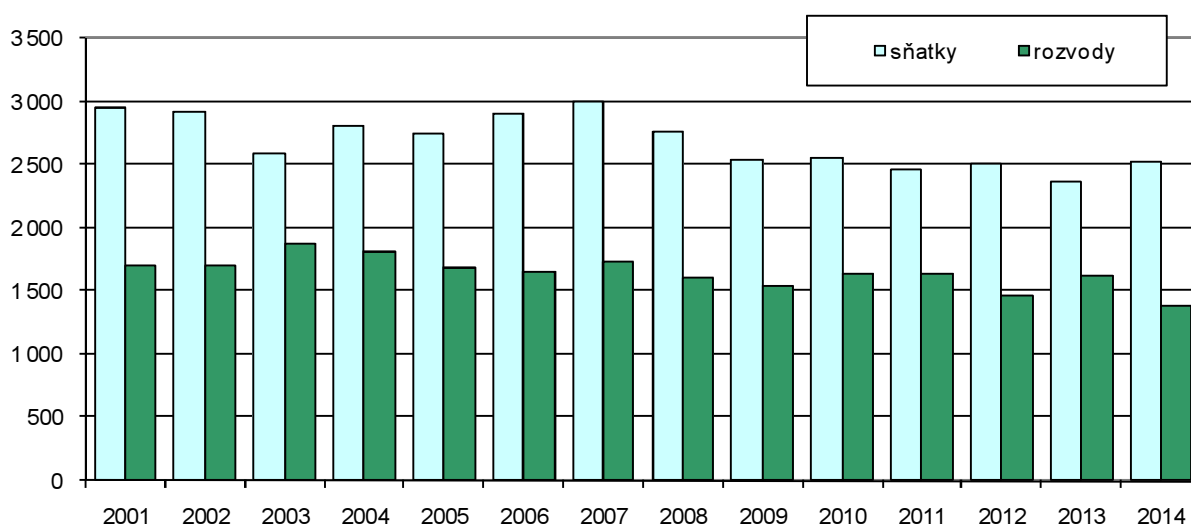
Novorozenecká a kojenecká úmrtnost má v časové řadě variabilní průběh

V roce 2014 dosáhla **novorozenecká úmrtnost** definovaná jako počet dětí zemřelých do 28 dní připadajících na 1 000 živě narozených hodnoty 1,4 ‰, zatímco v roce 2013 to bylo pouze 0,9 ‰. Hodnota dosažená v roce 2014 se pohybuje mírně pod republikovým průměrem (1,6 ‰) a řadí Plzeňský kraj na deváté nejvyšší místo v ČR. Vývoj kojenecké úmrtnosti vyjádřený jako počet dětí zemřelých do 1 roku připadajících na 1 000 živě narozených je poněkud příznivější. V roce 2014 dosáhl tento ukazatel hodnoty 1,9 ‰, což znamená pokles proti předcházejícímu roku o 0,6. V mezikrajském srovnání má Plzeňský kraj třetí nejnižší hodnotu a pohybuje se 0,5 ‰ pod republikovým průměrem.

Snižuje se počet sňatků a s tím i relativní ukazatel sňatečnosti

V Plzeňském kraji bylo v roce 2014 uzavřeno 2 519 manželství. Ve srovnání s předchozím rokem bylo uzavřeno o 152 sňatků více. Nejvíce manželství bylo uzavřeno v okresech Plzeň-město (33,8 %) a Klatovy (15,8 %). Průměrný věk ženicha při vstupu do manželství byl 35,5 let a nevěsty 32,6 let. Při prvním sňatku dosahoval věk ženicha v průměru 32,0 let a nevěsty 29,1 let. Do manželství vstupovali téměř ze tří čtvrtin snoubenci svobodní. Podle státního občanství se jednalo z cca 95 % o občany českého státního občanství. Relativní ukazatel počtu sňatků, přepočtených na 1 000 obyvatel středního stavu (ukazatel **sňatečnosti**) zaznamenal ve svém vývoji proměnlivý charakter. Po mírném oživení v roce 2012 (4,4 ‰) klesl na hodnotu 4,1 ‰ v roce 2013. Pro rok 2014 opět vzrostl na hodnotu 4,4 ‰. Touto hodnotou lehce převyšuje celorepublikový průměr (4,3 ‰) a řadí Plzeňský kraj v ukazateli sňatečnosti na páté nejvyšší místo.

Graf č. 3 Sňatky a rozvody v kraji v letech 2001 až 2014

Počet rozvodů proti předchozímu roku výrazně klesl

V Plzeňském kraji bylo v roce 2014 **rozvedeno 1 374 manželství**, tj. o 14,8 % méně než v roce 2013. Nejčastěji docházelo k rozvodu u dlouhodobých manželství v trvání 15 a více let. Rozvody těchto manželství představovaly více než 42 % z celkového počtu rozvedených manželství. Téměř tři čtvrtiny rozvodů se týkaly manželství bezdětných a s jedním nezletilým dítětem. Více než jednu pětinu tvořily rozvody manželství se dvěma nezletilými dětmi. Ve většině případů se jednalo o první rozvod. Průměrný věk mužů při rozvodu dosáhl 43,5 let u žen 40,2 let. Při pohledu na časovou řadu je patrné, že se tento věk mírně zvyšuje. Zatímco v roce 2005 průměrný

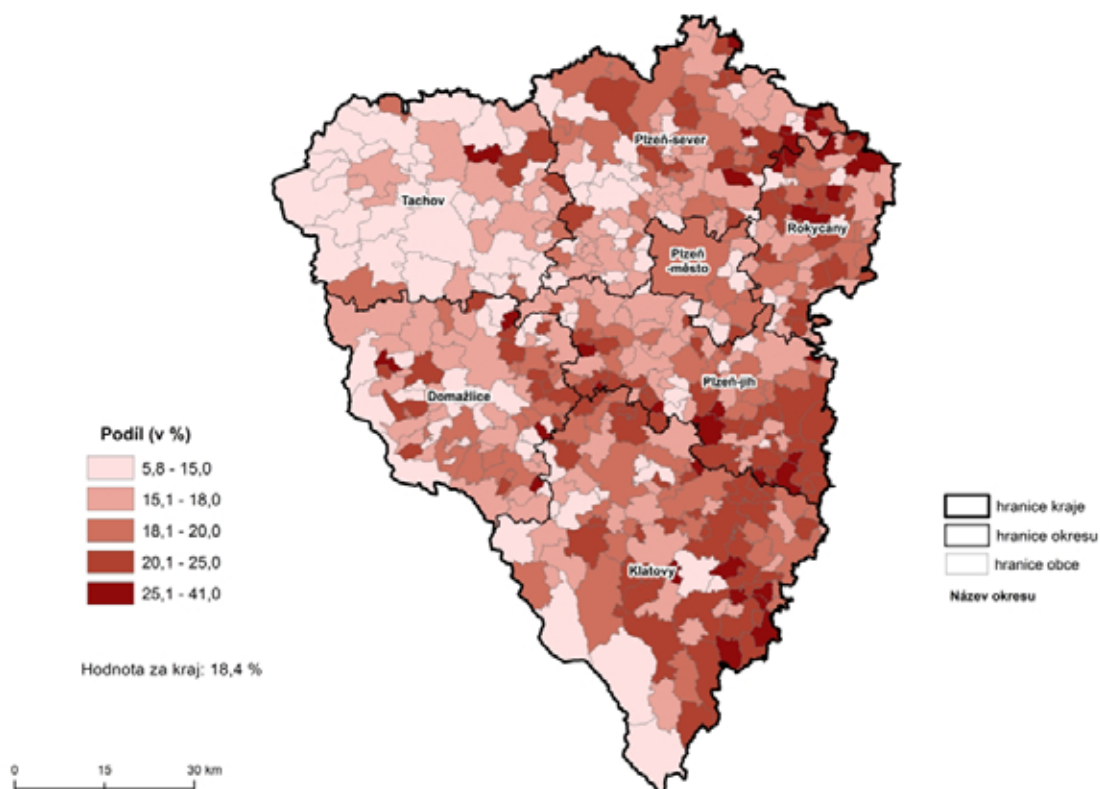

věk rozvádějícího muže dosahoval 40,1 let a ženy 37,1 let, v roce 2014 je v průměru o 3 roky vyšší. Nejčastějšími příčinami rozpadu manželství jsou rozdílné povahové rysy, názory a zájmy (cca 80 % rozvádějících se). Obdobný vývoj jako absolutní ukazatel počtu rozvodů má i relativní ukazatel **rozvodovosti** (počet rozvodů přepočtený na 1 000 obyvatel středního stavu). V roce 2014 dosáhl ukazatel rozvodovosti hodnoty 2,4. Jedná se o třetí nejnižší hodnotu mezi kraji ČR. V rámci kraje nejvyšší rozvodovosti dosahuje okres Rokycany (3,3), Plzeň-jih (2,6) a Tachov (2,5). Ve srovnání s rokem 2013 klesl ukazatel rozvodovosti o 0,4 procentních bodů.

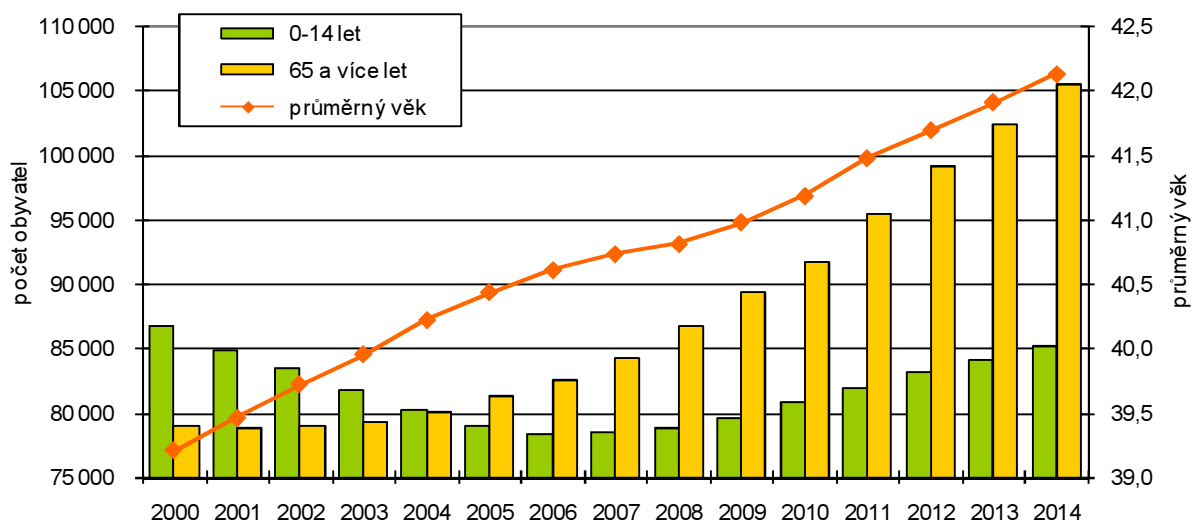
Index rozvodovosti se pohybuje pod republikovým průměrem

Index rozvodovosti definovaný jako počet rozvodů připadajících na 100 uzavřených sňatků dosáhl v roce 2014 hodnoty 54,5. Tato hodnota indexu rozvodovosti je nejnižší od roku 2005. Ve srovnání s předcházejícím rokem (68,1) klesla hodnota ukazatele o 13,6. V rámci kraje se na celkovém poklesu podílely všechny okresy s výjimkou okresu Plzeň-jih, jehož hodnota stagnovala, a Rokycany, kde se hodnota ukazatele zvýšila z roku na rok o 9,3. S průměrem 54,5 rozvodů na 100 uzavřených sňatků dosahuje Plzeňský kraj čtvrté nejnižší hodnoty v České republice. V porovnání s republikovým průměrem je hodnota indexu rozvodovosti v kraji nižší o 4,2 a to především díky narůstajícímu počtu sňatků a klesajícímu počtu rozvodů.

Podíl obyvatel ve věku 65 let a více v obcích Plzeňského kraje k 31. 12. 2014

Graf č. 4 Obyvatelstvo v předproduktivním a poproduktivním věku a průměrný věk v kraji v letech 2000 až 2014 (stav k 31. 12.)

Obyvatelstvo Plzeňského kraje patří v rámci republiky mezi nejstarší

V roce 2014 žilo v Plzeňském kraji 575 123 obyvatel. Z celkového počtu obyvatel tvořila dětská složka (0 až 14 let) 85 258 dětí. Ve srovnání s minulým rokem došlo v této věkové kategorii k zvýšení o 1 157 dětí, tj. 1,3 %. Z celkové populace regionu tvoří dětská složka 14,8 %. Rostoucím trendem pokračuje i vývoj v kategorii seniorů (65 a více let). Na území kraje jich v roce 2014 žilo 105 556 osob, tj. o 3,1 % více než v předchozím roce. Naopak se v roce 2014 snížil proti předchozímu období počet osob v produktivním věku a to o 0,7 % (na 384 309 osob). V roce 2005 tvořila dětská složka 14,3 % z celkového počtu populace, obyvatelstvo v produktivním věku 70,9 % a senioři 14,7 %. Během desetiletí se tento poměr obrátil ve prospěch seniorů. Dětská složka v roce 2014 zůstává téměř stejná (14,8 %), poměr obyvatelstva v produktivním věku k celkové populaci se snižuje (66,8 %) a výrazně roste podíl seniorů (18,4 %). Obyvatelstvo Plzeňského kraje patří v rámci republiky k nejstarším hned za kraji Královéhradeckým a Zlínským. V roce 2014 dosáhl **průměrný věk** obyvatel Plzeňského kraje 42,1 let (muži 40,9 let, ženy 43,3 let). V retrospektivním pohledu desetileté časové řady se jedná o dlouhodobý rostoucí trend, kdy se průměrný věk celkem zvýšil o 1,7 let (u mužů o 1,9 a u žen o 1,6 let).

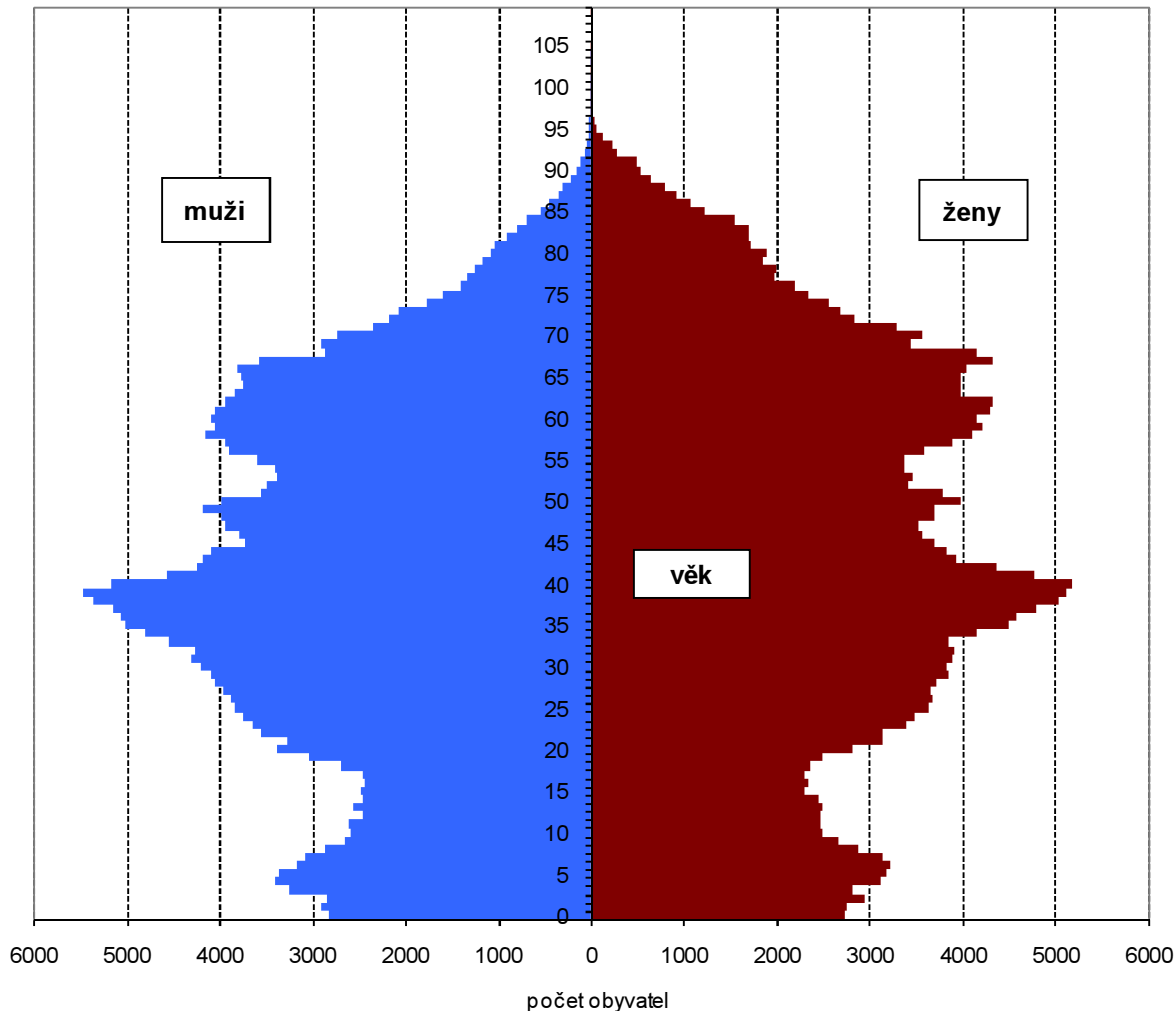
Index stáří jako základní indikátor stárnutí populace

Relativním ukazatelem pro charakteristiku vývoje věkové struktury a základním indikátorem stárnutí populace je **index stáří** vyjádřený poměrem seniorské a dětské složky populace. Vývoj ukazatele indexu stáří potvrzuje proces stárnutí v celé časové řadě uplynulých deseti let. Zatímco v roce 2005 dosahoval hodnoty 102,9 %, každoročním mírným zvýšením se jeho hodnota v roce 2014 zvýšila na 123,8 %, tj. zvýšení o 20,9 procentních bodů. Stejně tendence se projevují i z generového pohledu s tím rozdílem, že zatímco u mužů převládal až do roku 2012 počet dětí ve věkové skupině 0 až 14 let nad seniory ve věku 65 a více let (index stáří pod hranicí 100 %), u žen poprvé překročil index stáří sto procentní hranici v roce 1997. V rámci regionu nejvyšších hodnot dosahují okresy Klatovy (131,8 %), Plzeň-město (137,0 %) a Rokycany (128,2 %). V žádném z okresů Plzeňského kraje neleží v roce 2014 hodnota indexu stáří pod hranicí 100 %. V celorepublikovém srovnání

se hodnota ukazatele indexu stáří pohybuje vysoko nad republikovým průměrem (117,4 %) o 6,4 procentní body. Plzeňský kraj má čtvrtou nejvyšší hodnotu indexu stáří v ČR hned po kraji Královéhradeckém, Zlínském a Hl. městě Praha.

Graf č. 5 Věkové složení obyvatelstva kraje k 31. 12. 2014

Index ekonomického zatížení jako poměr ekonomicky aktivní a neaktivní složky populace

Index ekonomického zatížení definovaný jako poměr seniorů a dětské složky populace k ekonomicky aktivní části populace ve věku 15 až 64 let dosahoval v Plzeňském kraji hodnoty 49,7 %, což představuje o 1,5 procentního bodu více než v roce 2013. V retrospektivním pohledu má hodnota tohoto ukazatele rostoucí tendenci, od roku 2005 do roku 2014 vzrostla hodnota indexu ekonomického zatížení o 8,7 procentních bodů. V rámci kraje se nejvyšší hodnota indexu ekonomického zatížení vyskytuje u okresů, které mají i vysoký index stáří. Jedná se o okresy Plzeň-město, Klatovy a Rokycany. Relativně nejnižší index ekonomického zatížení má v meziokresním srovnání Tachov.

Graf č. 6 Věkové složení obyvatelstva v kraji a ČR k 31. 12. 2014

